

Hazîre türbe ile Boybeyi sokağı arasındaki kesimde uzanmaktadır. Türbenin kuzeyinde de tek tük kabirler mevcuttur. Hazîredeki mezarlar arasında Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın eşi Şeminur Hanım ile gelini Vicdan Hanım'ın açık türbe karakterindeki mezarları dikkati çeker. Eklektik zevki yansıtan dökümden mâmul bir şebeke ile kuşatılmış olan her iki mezarda, beyaz mermerden çok ince bir işçilikle yontulmuş olan lahitler ve şahideler devirlerinin karmaşık üslubunu en iyi şekilde gözler önüne sermektedir. Girlandlar, "S" ve "C" kıvrımları, çeşitli türde rozetler, kabartma güller, beyzî ve dairevî madalyonlar, kıvrık dallar, yivli pilasterler ve diğer süsleme unsurları barok, ampir ve rokoko üsluplarının ilginç bir karışımını sergilemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarayî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, II, 220-222; a.m.f., *Mecmûa-i Tevârîh*, s. 229; *Âsitâne Tekkeleri*, s. 14; Bandırmalizâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 12; *Mecmûa-i Cevâmi'*, II, 70-71, nr. 121, 301; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314, s. 131-133; 1329 *Senesi İstanbul Beldesi İhsâiyat Mecmuası*, İstanbul 1330, s. 21; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşî), s. 28; Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, I, 67, 151-152, 340-350; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1965, II, 24; Hasan Kâmil Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikati*, İstanbul 1982, s. 241-242, 275-277; Mustafa Özdamar, *Dersaadet Dergâhları*, İstanbul 1994, s. 259; Atilla Çetin, "İstanbul'daki Tekke, Zâviye ve Hankâhlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *VD*, XIII (1981), s. 589; Hatice Aynur, "Saliha Sultan'ın Düğün Töreni ve Şenlikleri", *TT*, sy. 61 (1989), s. 35, nr. 64.

M. BAHA TANMAN

FENÂRÎ, Alâeddin

(ö. 903/1497 [?])

Osmanlı âlimi, kazasker.

Bursa'da doğdu. Asıl adı Alâeddin Ali olup babasının adı Yûsuf Bâlî'dir. İlk Osmanlı şeyhülislâmı Molla Fenârî'nin torunudur. Küçük yaşta Herat, Semerkant ve Buhara'ya giderek tanınmış hocalardan ders gördü ve bir müddet müderrislik yaptı. Fâtih Sultan Mehmed'in hükümdarlığının ilk yıllarında Bursa'ya döndü. Devrin önde gelen simalarından Molla Gürânî'nin tavsiyesi üzerine önce Bursa Manastır, daha sonra Gazi Murad Han Medresesi müderrisliğine getirildi. Müderrislikteki başarısı üzerine Bursa kadılığına tayin edildi (872/1467). Beş yıl bu görevde kaldıktan sonra kazasker oldu ve 881'de (1476-77) bu görevden ayrıldı. II. Bayezid zamanında Rumeli ka-

zaskerliğine getirildi (894/1489), ardından da Anadolu kazaskeri oldu. Daha sonra bu görevinden ayrılarak tasavvufa yöneldi. Zeyniyye tarikatına giren ve Şeyh Hacı Halife'ye intisap eden Fenârî'nin vefat tarihi kesin olarak belli değildir. Taşköprizâde onun 903 (1497) yılı civarında öldüğünü yazar.

Devrinde fıkıh ve fıkıh usulünden başka kelâm, belâgat ve matematik alanlarındaki bilgisiyle de dikkati çeken Alâeddin Fenârî kadılık görevinin yanı sıra ders de okuturdu. İran kültür muhitinde yetişmiş olması sebebiyle çok sayıda Farsça şiir bilir, kendisi de Gammî mahlasıyla şiir yazardı. Kitap telif etmekten çok talebe okutmayı tercih eden Fenârî'nin kaynaklarda Arap gramerine dair *el-Kâfiye* ile matematiğe dair *et-Tecnîs* adlı esere şerh yazdığı kaydedilmektedir. Onun Bursa kadılığı ve kazaskerlikleri sırasında tasdik ettiği bazı vakfiyeler günümüze ulaşmıştır. Bunlar 874 (1470) tarihli Emîr Sultan vakfiyesi, 878 (1473) tarihli Mahmud Paşa vakfiyesi, 889 (1484) tarihli Molla Gürânî vakfiyesi, 891 (1486) tarihli Saka Şems vakfiyesi olup her birinde Mevlânâ Ali b. Yûsuf el-Fenârî imzası yer almaktadır. Bu vakfiyelerin ilkinde Bursa kadısı, ikincisinde henüz Anadolu ve Rumeli olarak ikiye ayrılmadığı için kazasker olarak zikredilmiş, üçüncü ve dördüncü vakfiyelerde ise herhangi bir sıfatla anılmamıştır. Onun Fenârî Alîsi olarak da tanındığına dair bazı kaynaklarda (Hoca Sâdeddin, II, 515) yer alan bilgiler doğru değildir (Repp, s. 22-25). Cizye muhasebesiyle ilgili 895 (1490) tarihli bir hüccette adına rastlanan Rumeli Kazaskeri Alâeddin'in de Alâeddin Fenârî olduğu tahmin edilebilir.

Oğullarından Muhyiddin Mehmed Şah Rumeli kazaskerliğine kadar yükselmiş, Muhyiddin Çelebi ise şeyhülislâm olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546), s. 42, 103; Taşköprizâde, *eş-Şekâ'ik*, s. 181-185, 210-211, 241-242; Mevdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 199-204; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârîh*, II, 515; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, I, 278-279; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 18-19; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 139-140; *Sicill-i Osmani*, III, 487-488; *Osmanlı Müellifleri*, I, 354-355; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, VII, 264; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 34; R. C. Repp, *The Müfti of Istanbul*, Oxford 1986, s. 21-25, 172, 263-265; Ömer L. Barkan, "894 Yılı Cizyesinin Tahsilâtına Âit Muhasebe Bilânçoları", *TTK Belgeler*, I/1 (1964), s. 55; Kâmüsül'alâm, V, 3437; J. R. Walsh, "Fenârîzâde", *EI*² (İng.), II, 879.

HAMDİ DÖNDÜREN

FENÂRÎ, Hasan Çelebi
(bk. HASAN ÇELEBİ, Fenârî).

FENÂRÎ, Molla
(bk. MOLLA FENÂRÎ).

FENÂRÎ İSÂ CAMİİ
İstanbul'da
XV. yüzyıl sonlarında
camiye çevrilen eski bir
Bizans kilisesi.

Fatih ile Çapa semtleri arasındaki Yenibahçe vadisinde Vatan caddesi kenarında bulunmaktadır. Geç Roma çağına ait bir mezarlık arazisi üzerinde, İmparator VI. Leon döneminde donanma kumandanı Konstantinos Lips tarafından kurulan manastırın kilisesi olarak inşa edilmiştir. Manastır Moni tu Libos olarak adlandırılmış ve imparatorun da katıldığı açılış töreni 907 Haziranında yapılmıştır. XIX. yüzyılda İstanbul'un Bizans dönemi eski eserleri üzerinde çalışma yapanlar, bu manastırın Fâtih Camii yerinde olan On iki Havâri (Hagioi Apostoloi) Kilisesi'ne yakın olduğunu göz önünde tutarak, Fâtih Külliyesi'nin dârüşşifâsının sonraları Demirciler Mescidi olarak adlandırılan mescidinin Libos (Lips) Manastır kiliselerinin kalıntısı olduğunu sanmışlardır. Türk araştırmacıları tarafından da benimsenen bu görüşün doğru olmadığı ve Libos Manastır ile kilisesinin Fenârî İsâ Camii ile aynı yapı olduğu anlaşılmıştır. Kilise Hz. Meryem'e (Theotokos) sunulmuştu. Binanın dışın-

Fenârî İsâ Camii - Fatih / İstanbul

